

การพัฒนาตัวบ่งชี้การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Development of Community Participation Indicators in Basic Education Administration under the Office of Basic Education Commission in the Northeast of Thailand

พัชรพงษ์ ทัดศรี¹⁾ ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร²⁾ พนมพร จินดาสมุทร³⁾ และ ศิริ ฮามสุพะ⁴⁾

Patcharapong Tudsri¹⁾ Sakthai Surakitbowon²⁾ Panomporn Jindasamutra³⁾ and Siri Hamsupo⁴⁾

¹⁾ สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Department of Educational Administration and Development, Sakon Nakhon Rajabhat University

²⁾ รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Associate Professor, Department of Educational Administration, Faculty of Educational, Sakon Nakhon Rajabhat University

³⁾ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Assistant Professor, Department of Educational Administration, Faculty of Educational, Sakon Nakhon Rajabhat University

⁴⁾ รองศาสตราจารย์ วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Associate Professor, Local Colleges, Khon Kaen University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้และทดสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างตัวบ่งชี้การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับข้อมูลเชิงประจักษ์ การดำเนินการวิจัย มี 4 ระยะ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 การกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย โดยศึกษาเอกสาร งานวิจัย และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ระยะที่ 2 การพัฒนาตัวบ่งชี้ ให้เทคนิคเดลฟายแบบปรับปรุง 3 รอบ ระยะที่ 3 การทดสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างตัวบ่งชี้กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ระยะที่ 4 จัดทำคู่มือการใช้ตัวบ่งชี้

ผลการวิจัย พบว่า 1) ตัวบ่งชี้การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก 17 องค์ประกอบย่อย 81 ตัวบ่งชี้ จำแนกเป็น รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน มี 24 ตัวบ่งชี้ กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน มี 19 ตัวบ่งชี้ ปัจจัยสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน มี 28 ตัวบ่งชี้ และระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน มี 10 ตัวบ่งชี้ 2) โมเดลโครงสร้างมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ (Chi-square = 50.96 df = 47 P = 0.3206 GFI = 1.00 AGFI = 0.99 RMSEA = 0.008) 3) คู่มือการใช้ได้รับการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ

คำสำคัญ : ตัวบ่งชี้ การมีส่วนร่วมชุมชน การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

The purposes of this study were to develop indicators of community participation in basic education administration under the Office of Basic Education Commission in the Northeast of Thailand (OBECNT) and to test goodness of fit between the developed structural equation model (SEM) of community participation indicators and the empirical data. The study was conducted into four phases: phase 1 – establishment of conceptual framework in research and doing a draft of community participation indicators in basic education administration under the OBECNT through synthesis of documents and research, and interviews with experts; phase 2 – development of indicators through the Delphi technique with 3-time revisions; phase 3 – test of goodness of fit between the SEM and the empirical data.; and phase 4 – production of a manual for the indicators application.

The findings were as follows: 1) The indicators consist of 4 primary factors, 17 secondary factors and 81 indicators, which were divided into 24 indicators of community participation style, 19 indicators of community participation process, 28 indicators of the community participation supporting factor and 10 indicators of community participation level. 2) SEM has goodness of fit with the empirical data, which confirmed the hypothesis stated. (Chi-square = 50.96 df = 47 P = 0.3206 GFI = 1.00 AGFI = 0.99 RMSEA = 0.008), and root mean square error of approximation (RMSEA) = 0.008 3) production of a manual for the indicators application which was assessed for its appropriateness from experts.

Keywords : Indicators, Community Participation, Basic Education Administration

บทนำ

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลักการ 1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน 2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และมาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับ บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ชุมชน องค์การชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยผู้จัดและผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา [1] อีกทั้งนโยบายการบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School – Based Management: SBM) มีการเน้นการกระจายอำนาจไปสู่สถานศึกษาและให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้มากที่สุด นอกจากนี้ยังมีกฎกระทรวงที่กำหนดบุคคลในการแต่งตั้งเป็น คณะกรรมการสถานศึกษา โดยคณะกรรมการส่วนหนึ่ง

จะต้องประกอบไปด้วยชุมชนท้องถิ่น ทำให้สถานศึกษาหันมาตื่นตัว และให้ความสนใจกับการส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน รวมทั้งเห็นความสำคัญในเรื่องนี้มากขึ้น [9] แต่ในทางปฏิบัติยังมีปัญหาหลายประการ ดังที่ สมศักดิ์ มัจฉาวิทยากุล [6] ได้ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า สภาพปัจจุบันปัญหาของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ ผู้ปกครองนักเรียน ประชาชน องค์กรต่าง ๆ ยังขาดความรู้ความสามารถในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การร่วมปฏิบัติงาน การขาดความร่วมมือช่วยเหลือและมีเจตคติที่ไม่ดีต่อสถานศึกษา ผู้บริหารยึดติดกับการบริหารแบบเดิม ไม่เข้าใจในการปฏิบัติตามแนวทางการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง และยังไม่ดีเท่าที่ควร

การจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ถือเป็นหน้าที่สำคัญที่รัฐต้องปรับปรุงระบบการศึกษาให้มีเอกภาพด้านนโยบายและมาตรฐาน รวมทั้งกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เพื่อให้สถานศึกษามีความคล่องตัว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ชุมชนต้องเข้ามามีบทบาท มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้มากขึ้น ในสภาวะปัจจุบันการจะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาคงจะทำได้ยาก และถึงแม้ทำได้ ก็ประสบผลสำเร็จน้อย อย่างไรก็ตาม หากทุกฝ่ายมีความจริงจัง จริงใจในการพัฒนาการศึกษา การศึกษาข้อมูลพื้นฐานชุมชน บริบทชุมชน เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับวางแผนการเริ่มต้นสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน [9], [4] ถือเป็นสิ่งสำคัญ และวิธีการหนึ่งที่จะส่งเสริมให้เกิดรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ดีของชุมชนได้ จำเป็นอย่างยิ่งที่โรงเรียนจะต้องหันหน้าเข้าหาชุมชน โดยโรงเรียนเป็นผู้เริ่มต้นก่อน [5] ดีกว่าจะให้ชุมชนหันมาหา ซึ่งวิธีการนี้จะสามารถทำได้ง่ายกว่า โดยปกติแล้วชุมชนจะมีความคาดหวังเสมอว่าสถานศึกษาน่าจะเป็นแหล่งเรียนรู้ มีข้อมูลทางวิชาการมากมาย ทั้งเอกสาร และทรัพยากรบุคคลสำหรับการเรียนรู้ หากโรงเรียนนำศาสตร์ความรู้ต่าง ๆ เหล่านี้เข้าหาชุมชน เป็นการช่วยเหลือชุมชนก่อนที่จะให้ชุมชนยื่นมือมาหาเรา น่าจะเป็นจุดเริ่มต้นของการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่น่าจะทำให้การสร้างความสัมพันธ์ได้ดี

จากที่กล่าวมาสะท้อนให้เห็นว่าความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา จะส่งผลดีต่อชุมชนและสถานศึกษา โดยชุมชนมีความเข้าใจในสภาพของการปฏิบัติงานของสถานศึกษามีเหตุผล เข้าใจหลักการ มีแนวคิดในการทำงานร่วมกันและร่วมมือกันจัดการศึกษา ย่อมส่งผลต่อนักเรียน ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการที่จะพัฒนาชุมชน พัฒนาประเทศชาติ และจากการศึกษาพบว่าสถานศึกษายังขาดตัวบ่งชี้การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยจึงทำวิจัยเพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัด

การศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งผลการวิจัยยังจะนำไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อทดสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างตัวบ่งชี้การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

วิธีการวิจัย

การวิจัยดำเนินการ 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัย และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ซึ่งเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ นำข้อมูลที่รวบรวมมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา แล้วนำผลที่ได้ไปประกอบการสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย

ระยะที่ 2 การพัฒนาตัวบ่งชี้ ใช้เทคนิคเดลฟายแบบปรับปรุง จำนวน 3 รอบ กลุ่มเป้าหมายได้แก่ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 คน ซึ่งเลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนด

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถามรอบที่ 1 เป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบเห็นด้วย-ไม่เห็นด้วย พร้อมคำถามแบบปลายเปิด แบบสอบถามในรอบที่ 2 และ 3 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับสอบถามความคิดเห็นของ

ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของตัวบ่งชี้
ในแบบสอบถามรอบที่ 3 ได้ระบุตำแหน่งความคิดเห็น
ของผู้เชี่ยวชาญที่ได้จากรอบที่ 2 ไว้ด้วย

การเก็บรวบรวมข้อมูล ส่งแบบสอบถามให้
ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 คน โดยสอบถามความเห็น
ของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับระดับความเหมาะสมของตัวบ่งชี้
เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้โดยเทคนิคเดลฟายปรับปรุง 3 รอบ
ด้วยวิธีการนำเสนอด้วยตนเองและทางไปรษณีย์

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้
โปรแกรมคอมพิวเตอร์ รอบที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลหาค่า
ร้อยละ เลือกข้อคำถามที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วย
ร้อยละ 80 ขึ้นไป มาสร้างแบบสอบถามในรอบที่ 2
และ 3 รอบที่ 2 และรอบที่ 3 วิเคราะห์ความสอดคล้อง
ของความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัวบ่งชี้การมีส่วนร่วมของ
ชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน คัดเลือกข้อ
คำถามที่มีค่ามัธยฐาน (Median) ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป
และค่าพิสัยระหว่างควอเตอร์ (Inter-Quartile Range)
ตั้งแต่ 1.50 ลงมา เป็นตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสม
แล้วนำไปสร้างเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วน
ประมาณค่า 5 ระดับ ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในระยะที่ 3

ระยะที่ 3 การทดสอบความสอดคล้อง
ของโมเดลโครงสร้างตัวบ่งชี้กับข้อมูลเชิงประจักษ์

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2556
จำนวน 442 โรงเรียน ผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่
ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา
จำนวน 1,326 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้
วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ได้รับแบบสอบถาม
กลับคืนมาร้อยละ 100

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 2 ตอน
ตอนที่ 1 สอบถามสถานภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง
เป็นลักษณะตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 สอบถาม
ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเพื่อตรวจสอบความ
สอดคล้องโมเดลโครงสร้างองค์ประกอบเชิงยืนยันด้วย
โปรแกรมลิสเรล เป็นแบบสอบถามมาตราส่วน
ประมาณค่า 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ส่งหนังสือขอความ
อนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม พร้อม
แบบสอบถามถึงโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
ทางไปรษณีย์ และขอความอนุเคราะห์ให้ตอบกลับ
ภายใน 3 สัปดาห์โดยทางไปรษณีย์

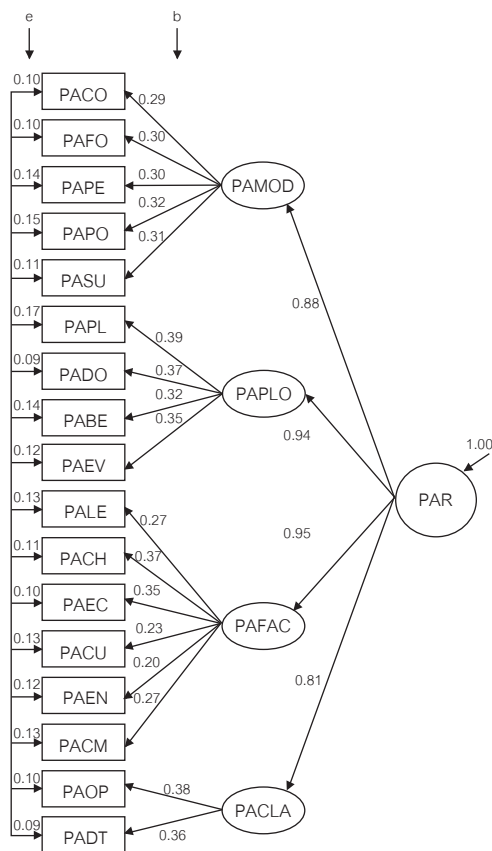
การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์องค์ประกอบ
เชิงยืนยัน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล
โครงสร้างตัวบ่งชี้การมีส่วนร่วมของชุมชนในการ
จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
โดยใช้โปรแกรม LISREL version 8.52

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. การพัฒนาตัวบ่งชี้การมีส่วนร่วมของชุมชน
ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนสังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ตัวบ่งชี้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
มีค่าเฉลี่ยเท่ากับหรือมากกว่า 3.00 จำนวน 70
ตัวบ่งชี้ และ พบว่า ตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า 3.00
จำนวน 11 ตัวบ่งชี้ แต่ต่ำกว่า 3.00 ไม่มากนัก ตัวบ่งชี้
แต่ละตัวจะมีความคลาดเคลื่อนรวมอยู่ด้วย ผู้วิจัยจึง
ได้คัดสรรกำหนดไว้ในโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้าง
แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบ
เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชน
ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในสังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิด
และสมมติฐานการวิจัย รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิด
หลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงถือว่า
ตัวบ่งชี้ใช้ได้ทุกตัว

2. การวิเคราะห์โมเดลโครงสร้างตัวบ่งชี้
พบว่า มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และมี
นัยสำคัญทางสถิติทุกค่า โดยมีค่าไค-สแควร์
(Chi-Square : χ^2) มีค่าเท่ากับ 50.96 ไม่มีนัยสำคัญ
ค่า df เท่ากับ 47 เมื่อพิจารณาค่า χ^2/df มีค่าเท่ากับ
1.08 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ คือ ต่ำกว่า 2 นอกจากนี้
ยังพบว่าค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI)

มีค่าเท่ากับ 1.00 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.99 และค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ 0.008 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ดังภาพที่ 1

Chi-Square=50.96, df=47, P-value=0.32064, RMSEA=0.008

ภาพที่ 1 โมเดลการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน อันดับที่สองของตัวบ่งชี้รวมมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านปัจจัยสนับสนุนการมีส่วนร่วม ของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (PAFAC) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.95 รองลงมาได้แก่ ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (PAPRO) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.94 ด้านรูปแบบการมีส่วนร่วม

ของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (PAMOD) มีน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.88 และด้านระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (PACLA) มีน้ำหนัก องค์ประกอบเท่ากับ 0.81 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้บริหาร ครู และกรรมการสถานศึกษา ได้ให้ความสำคัญกับ องค์ประกอบด้านปัจจัยสนับสนุนการมีส่วนร่วมของ ชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นอันดับแรก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจำเป็นต้องมีปัจจัย สนับสนุนให้บุคคลหรือตัวแทนของชุมชนเข้ามา มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้อง กับผลการศึกษาวิจัยของ บุญชู ภาลีนนท์ [7] พบว่า ปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการ มีส่วนร่วมของชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ปัจจัยส่งเสริมการมี ส่วนร่วมของชุมชนอยู่ในระดับมากทุกด้าน นอกจาก นั้น สมศักดิ์ มัจฉาวิทยากุล [6] ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารการศึกษา ขั้นพื้นฐานมีอิทธิพลต่อคุณภาพของนักเรียนในชุมชน ดังนั้นหน่วยงานทางการศึกษาควรมีนโยบายหรือ ยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนและ สถานศึกษาได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น

2.2 ตัวบ่งชี้การมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้ง 4 องค์ประกอบหลัก 17 องค์ประกอบย่อย และ 81 ตัวบ่งชี้ ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า มีความสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่ได้ ศึกษาค้นคว้า ดังนี้ 1) รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 24 ตัวบ่งชี้ ซึ่งตัวบ่งชี้ ที่มีน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด คือ สถานศึกษา เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องสามารถแสดง ความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ เพื่อนำไปกำหนดเป็น แนวทางการดำเนินงาน (b=0.62) ทั้งนี้เนื่องจาก การมีส่วนร่วมจะช่วยให้เกิดการปรับปรุง การเปิด

โอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบาย ซึ่งถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้มีขวัญกำลังใจและมีความกระตือรือร้น [2] สอดคล้องกับ ทนงศักดิ์ คุ่มไชนะ และคนอื่น ๆ [3] ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนจำเป็นต้องปรับกลยุทธ์ในการพัฒนาโดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนมากขึ้น 2) กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 19 ตัวบ่งชี้ ตัวบ่งชี้ที่มีน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด คือ ชุมชนร่วมประชุมและวางแผนดำเนินงานประมาณของสถานศึกษา ($b=0.57$) ทั้งนี้เนื่องจาก การมีส่วนร่วมในชั้นการวางแผนเป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน กำหนดทรัพยากรและแหล่งของทรัพยากรที่จะใช้ในโครงการ [8] สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ปารณทัตต์ แสวพิเศษ [10] พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในขั้นตอนการวางแผนพัฒนาสถานศึกษาตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป็นขั้นตอนในการวางแผนการดำเนินงานเป็นขั้นที่ประชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์โครงการกำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน กำหนดทรัพยากรและแหล่งของทรัพยากรที่จะใช้ในโครงการ ซึ่งศกุนต์ สายบุญดี [11] กล่าวว่า การมีส่วนร่วมวางแผนและการดำเนินการวางแผนร่วมกัน ย่อมมีพลังอย่างมหาศาล ในการทำให้โครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ได้รับความสำเร็จอย่างรวดเร็ว 3) ปัจจัยสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 28 ตัวบ่งชี้ ตัวบ่งชี้ที่มีน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด คือ คุรุมีความมุ่งมั่น อุทิศตนในการทำงาน มีความเป็นประชาธิปไตย ($b=0.52$) ทั้งนี้เนื่องจาก คุรุเป็นผู้ที่ได้รับความเชื่อถือ ศรัทธาจากผู้ปกครอง ชุมชน ดังนั้น คุรุจะต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคคลทั่วไปทั้งในและนอกสถานศึกษามีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีความมุ่งมั่น อุทิศตนในการทำงาน มีความเป็นประชาธิปไตย

เชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอนตามสาขาที่สอน ส่งเสริมผู้เรียนให้รู้จักแสวงหาความรู้และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ 4) ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 10 ตัวบ่งชี้ ตัวบ่งชี้ที่มีน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด คือ คณะกรรมการมีความตระหนักในงานที่รับผิดชอบร่วมกัน โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ($b=0.46$) ทั้งนี้เนื่องจากว่า การดำเนินงานของสถานศึกษาต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากหลาย ๆ ฝ่าย ซึ่งสถานศึกษาไม่สามารถจะดำเนินงานโดยลำพังแล้วประสบความสำเร็จได้ การตัดสินใจในการดำเนินการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของสถานศึกษาจึงต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของบุคลากรในสถานศึกษา และชุมชนให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อลดความผิดพลาดและให้เกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษา ผู้เรียน และชุมชน

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบหลัก 17 องค์ประกอบย่อย 81 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน มี 24 ตัวบ่งชี้ กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน มี 19 ตัวบ่งชี้ ปัจจัยสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน มี 28 ตัวบ่งชี้ และระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน มี 10 ตัวบ่งชี้ โมเดลโครงสร้างมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ($\text{Chi-square} = 50.96$ $df = 47$ $P = 0.3206$ $GFI = 1.00$ $AGFI = 0.99$ $RMSEA = 0.008$)

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัย พบว่า ทั้ง 4 องค์ประกอบมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันและช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมในการ จัดการศึกษาของสถานศึกษา ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษา และโรงเรียน จึงควรให้ความสำคัญในการกำหนดนโยบายการส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระหว่าง โรงเรียน และชุมชนทุกรูปแบบ ส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน และทำให้เกิดความผูกพัน รู้สึกเป็นเจ้าของมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่า ตัวบ่งชี้การมีส่วนร่วมของชุมชนในการ จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทุกตัวบ่งชี้ที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และความเหมาะสม จึงเป็นตัวบ่งชี้ที่ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งจะเสริมสร้างประสิทธิภาพของสถานศึกษาและเป็นแนวทางในการปรับปรุงบริบทหรือสภาพแวดล้อม ปัจจัย และกระบวนการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

การวิจัยในครั้งนี้มีข้อจำกัดเฉพาะจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงควรวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาตัวบ่งชี้การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ครอบคลุมทุกภูมิภาคของประเทศ ซึ่งผลการวิจัยจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างเป็นระบบ และควรนำผลการวิจัยพร้อมทั้งคู่มือการใช้ตัวบ่งชี้ไปจัดทำวิจัยและพัฒนา

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี เพราะความกรุณา และช่วยเหลืออย่างดียิ่ง จาก รองศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ไทย สุรกิจบรร ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริ ฮามสุโพธิ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนมพร จินดาสมุทร กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณา

แนะนำ เสนอแนะ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่ตั้งแต่ต้นจนสำเร็จเรียบร้อย ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความเมตตา และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงยิ่งไว้ ณ โอกาสนี้ และขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ผู้สอนในสาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษาทุกท่านที่ให้แนวคิด คำปรึกษาแนะนำในการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนวทางการพัฒนาโดยใช้เทคนิคเดลฟายแบบปรับปรุง ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมคู่มือการใช้ตัวบ่งชี้ และผู้อำนวยการสถานศึกษา คณะครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ และขอขอบคุณเพื่อน ๆ นักศึกษาปริญญาเอกสาขาการบริหารและพัฒนาศึกษาทุกท่าน และขอขอบคุณครอบครัวที่ให้อกำลังใจ ให้ความช่วยเหลือในการวิจัยครั้งนี้จนสำเร็จลงได้ด้วยดี

คุณค่า และประโยชน์ที่พึงมีจากงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขออุทิศให้เป็นกตเวทิตาคุณแด่คุณพ่อเสงี่ยม คุณแม่พนมมี ทัดศรี ผู้ให้ชีวิตและรากฐานการศึกษา ตลอดจนบูรพาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

- [1] Education, Ministry. Reform: Basic concepts and policy of Ministry of Education. Bangkok. 2002. (In Thai).
- [2] Hoy W. k, Miskel C.G. Education Administration: Theory Research and Practice. New York: Random House;1996.
- [3] Khoumkhainum Th. The Principles of Community and Rural Development. Khonkean. Khonkean University. 1997. (In Thai).

- [4] Kosoump S. A Community's Participation in the Management of basic Education to the Quality of Students in the Northeast of Thailand. (Ph.D. Thesis). Ramkhamheang University. Bangkok. 1997. (In Thai).
- [5] Larbmala S. Establishing a relationship between school and community. Thai Education: 2006; 3 (27) 5-9. (In Thai).
- [6] Massawittayakul S. A Community's Participation on the basic Educational Management to be the quality of students in Thailand's Northeast. Ph.D. thesis. Bangkok: Ramkamheang University. 2004. (In Thai).
- [7] Pharleenonth B. Promotive Factors have contributed to the Community's Participation in the Development of Primary Schools in the Area of the Kalasin Education District 3. (MA. thesis) Sakon Nakhon. Sakon Nakhon Rajabhat University. 2006. (In Thai).
- [8] Phoungsomjit Ch. An Analysis of Promoting and Hindering Factors to the Participation of the Community and Primary Schools in Bangkok Metropolitan. (Ph.D. thesis). Bangkok. Chulalongkorn University. 1997. (In Thai).
- [9] Saweangsuk Th. The Relationship between School and Community as in the Educational Reform. Academic Journal. 2005; 8 (1), 43-49. (In Thai).
- [10] Seanwiset P. The Participation of the Community in Mnaging basic Education of the Primary Schools: Creation of Foundational Theory. (Ph.D. thesis). Sakon Nakhon. Sakon Nakhon Rajabhat University. 2012. (In Thai).
- [11] Saiboonlee S. Participative principle, do you forget it? Bangkok: Community's development. 1994. (In Thai).